

Oorzaken en gevolgen

Oorzaken

Hoe komt het toch dat er zo veel mensen zijn? De meest voor de hand liggende uitleg is dat kinderen maken in onze natuur zit: we reproduceren omdat we nu eenmaal dieren zijn. Maar als men het voortbestaan als hoofddoel beschouwt, is het dan niet onlogisch dat we net door onze voortplanting de wereld onleefbaar dreigen te maken? Buiten de natuurlijke drijfveer spelen er ook andere factoren mee die onze reproductie bepalen.

De biologische of natuurlijke factoren

De natuurlijke evolutie heeft er voor gezorgd dat de meest aangepaste individuen een voordeel hebben op de concurrenten en een goede reproductiestrategie hebben is één van die voordelen. Er zijn verschillende ‘biologische’ factoren die de mens tot een uiterst efficiënte reproductiemachine maken.

- **De drang om kinderen te hebben:** de meeste individuen hebben een natuurlijke neiging om kinderen te willen hebben. Normaliter heeft de man de natuurlijke drang om ‘vader’ te worden en de vrouw om ‘moeder’ te worden. Deze karaktereigenschap is noodzakelijk voor het voortbestaan van de soort.
- **De seksuele lust:** de meeste individuen hebben een sterke natuurlijke neiging om seks te hebben met een individu van het andere geslacht. Dit impliceert niet noodzakelijk dat het individu kinderen wil hebben maar het aantal ‘onvoorziene’ zwangerschappen is nog steeds hoog. Hoe gemakkelijker het individu toegang heeft tot anticonceptiemiddelen hoe kleiner deze factor meespeelt als oorzaak voor de bevolkingstoename.
- **Een vruchtbare leefomgeving:** de meeste diersoorten reproduceren zich enkel als de leefomgeving herbergzaam is voor de toekomstige nakomelingen. Indien dit niet het geval is zullen ze hun nakomelingen beperken of de reproductie uitstellen naar de toekomst. Deze strategie is niet (meer) aanwezig bij de mens.

De culturele factoren

Naast de biologische factoren die aanwezig zijn bij de meeste mensen heeft de maatschappij voor bijkomende beweegredenen gezorgd die de voortplanting stimuleren. Deze ‘culturele’ factoren zijn ook door selectie tot stand gekomen: een maatschappij waar reproductie weinig of geen aandacht krijgt zal verdwijnen of het onderspit moeten delven tegen meer reproductie georiënteerde samenlevingen.

- **Militaire druk:** leiders hebben altijd hun onderdanen gestimuleerd om zo veel mogelijk kinderen te hebben zodat ze gemakkelijker een grotere militaire macht op de been kunnen brengen dan hun rivalen of burens.
- **Economische druk:** leiders en economen stimuleren de reproductie om economische groei te bevorderen zodat ze (volgens hun) een concurrentieel voordeel hebben tegenover maatschappijen die een kleinere (of dalende) bevolking hebben.
- **Sociale druk:** mensen willen kinderen hebben omdat ze willen voldoen aan een sociaal verwachtingspatroon. De jonge man/vrouw wil voldoen aan het ‘ideaalbeeld’ dat bedrijven en overheid verspreiden.

- **Geloof:** godsdiensten stimuleren reproductie bij hun volgers om meer aanhangers te hebben dan concurrerende geloofsovertuigingen.

Argumenten

“Het idee dat bevolkingsgroei een beter leven garandeert, financieel of op een andere manier, is een mythe die enkel de verkopers van luiers, kindervagens en gelijkaardig mogen geloven.”

– Kofi Annan (voormalige secretaris-generaal van de VN)

Als gevolg van de reeds genoemde natuurlijke en culturele factoren geven mensen allerlei argumenten om voor kinderen te kiezen. Opmerkelijk is dat al deze redenen egocentrisch van aard zijn en/of niet rekening houden met het leven van het kind zelf. Hieronder enkele mogelijke argumenten:

- **Om een levensdoel te hebben.** Zonder kinderen zou het leven doelloos en nutteloos zijn.
- **Om iemand te hebben die voor me kan zorgen wanneer ik oud ben.** Vooral in arme landen speelt deze reden een belangrijke rol en daarom de noodzaak om een goede sociale zekerheid te hebben.
- **Om de familienaam en/of bloedlijn verder te zetten.** Kinderen hebben zorgt er voor dat de familienaam ‘levend’ blijft en dat de bloedlijn verder gaat.
- **Omdat ze van kinderen houden.** Kinderen worden als schattig beschouwd en worden als ‘troeteldier’ gebruikt door volwassenen.
- **Omdat zwanger zijn en bevallen levenservaringen zijn.** Het zijn ervaringen die je moet meemaken zodat je er over kan meespreken.
- **Om hun toekomstige kinderen kennis te laten maken met de ‘vreugdes des leven’.** Meestal staan ze niet stil bij de negatieve aspecten van het leven of vergeten ze dat iets dat nog niet bestaat geen vreugde kan ervaren.
- **Om de grootouders kleinkinderen te geven.** Grootouders worden ook bespeeld door sociale verwachtingspatronen en vinden dat hun kleinkinderen hier aan moeten voldoen.
- **Om de liefde voor elkaar te bewijzen.** Samen een kind maken wordt beschouwd als het ultieme bewijs van liefde voor elkaar.
- **Omwille van sociale druk.** Omdat andere mensen kinderen hebben en/of om er bij te horen.

Gevolgen

“Het is onze bevolkingsgroei die aan de basis ligt van zowat elk probleem op aarde. Als er slechts enkelen van ons waren, zou de natuur onze stommiteiten wel kunnen opvangen, maar we zijn met zovelen!”

– Jane Goodall

Het probleem van een steeds aangroeiende bevolking oplossen is een moeilijke opdracht maar de gevolgen van overbevolking zijn niet te onderschatten. Sommige gevolgen voelen we elke dag zonder erbij stil te staan en andere gevolgen zullen we pas merken wanneer het te laat is. Als we de definitie van overbevolking terug naar boven halen dan kunnen we stellen dat er een direct verband bestaat tussen overbevolking en een dalende levenskwaliteit en/of een minder duurzame wereld. Hieronder de belangrijkste gevolgen van overbevolking:

- **Minder natuur.** Hoe meer mensen er zijn hoe minder ruimte (letterlijk en figuurlijk) voor de natuur. De andere soorten waarmee we deze planeet moeten delen zullen steeds minder levensruimte krijgen en de mens zal nog meer vervreemden van de natuur.

- **Minder duurzaam.** Hoe meer verbruikers er zijn hoe sneller de grondstoffen op zullen zijn (hoe spaarzaam we ze ook gebruiken). Recyclage en spaarzaam leven geven ons meer tijd maar een technologische beschaving is per definitie niet oneindig houdbaar. Hoe gulziger de auto hoe minder ver je kan rijden met een volle brandstoftank.
- **Minder diversiteit.** Elke plant- en diersoort heeft zijn eigen biotoop nodig om te overleven en die biotoop moet ook voldoende groot zijn. Aangezien de mens deze biotopen vernietigt kunnen deze soorten zich niet meer in stand houden waardoor ze uiteindelijk uitsterven. Hetzelfde gebeurt met culturele en etnische diversiteit bij de mens: hoe meer mensen er zijn hoe moeilijker het wordt om die rijke variatie binnen onze soort in stand te houden.
- **Lagere individuele waarde.** De capaciteit van de mens om aandacht te besteden aan zijn fysische of sociale omgeving is beperkt. In plaats van met minder mensen meer begaan te zijn zullen we met meer mensen minder begaan zijn. Omdat het individu minder betekenis heeft in de maatschappij zorgt een grotere bevolking ook voor **minder democratie**.
- **Lagere levenskwaliteit.** We zullen de aarde en al haar rijkdommen moeten verdelen onder steeds meer mensen en dit wil zeggen dat ons individueel deel steeds kleiner wordt (ook voor toekomstige generaties). Niet enkel materiële zaken zullen nadelige gevolgen ondervinden maar ook immateriële welvaart zoals voldoende rust en ruimte.
- **Meer schaarste.** Als je hetzelfde onder steeds meer mensen moeten verdelen ontstaat schaarste van goederen en diensten. Voor vele materiële zaken kunnen we alternatieven vinden maar deze zijn meestal minderwaardig of meer belastend voor het milieu.

Een gevolg van schaarste is **geweld en oorlog**. De landen die militair sterk staan zullen vooral de schaars wordende goederen zo veel mogelijk voor hun eigen land willen veiligstellen. Een ander gevolg is **onrecht en armoede**. De wens om iedereen een gelijk deel te geven zal nog moeilijker te realiseren zijn en steeds meer mensen zullen het met minder moeten doen.

- **Toenemende complexiteit.** Een toenemende bevolkingsgrootte leidt tot toenemende maatschappelijke complexiteit en uiteindelijk daalt hierdoor de per capita productiviteit en de stabiliteit van het geheel. Volgens wetenschappers waren beschavingen zoals de Romeinen en de Inca's door deze toenemende onstabielheid gedoemd om te verdwijnen.

Een reden waarom toenemende complexiteit op termijn tot problemen leidt is dat **je steeds afhankelijker wordt van technologie**. Om 'duurzamer' te worden stelt men vaak complexe technologie voor als oplossing maar deze vragen een complexere maatschappij. Een beschaving die een onnodige grote bevolking heeft is onnodig fragiel.

- Een hogere bevolkingsdichtheid zorgt ook voor meer risico op het sneller ontwikkelen en **verspreiden van ziektes**. Meer mensen kunnen sneller en gemakkelijker ziek worden en als deze ziektes zeer gevaarlijk zijn dan heb je sneller een wereldwijde catastrofe.

Het kan anders

Dit deel is nog niet klaar.